

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

BUXORO MUHANDISLIK-TEXNOLOGIYA INSTITUTI

«TASDIQLAYMAN»

**Buxoro muhandislik-
texnologiya instituti rektori**

N.R.Barakayev

« 27 » 06 2022 yil

**60210400 –“Dizayn (poyabzal va aksessuarlar dizayni)”
ta'lim yo‘nalishi uchun**

**IJODIY IMTIHON
DASTURI VA BAHOLASH MEZONI**

Dastur Buxoro muhandislik-texnologiya instituti (BuxMTI) o'quv-uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan (2022 yil 16 iyun, № 9-sonli majlis bayoni).

Tuzuvchilar:

«To'qimachilik va charm sanoati» fakultet dekani
dots.t.f.n. S.S. Musayev

«To'qimachilik va charm sanoati va dizayni»
kafedrası mudiri dots.t.f.n. I.M.Raxmonov

Taqrizchilar:

Bux.«Makon shoid» MChJ
rahbari **T.S.Turdiyev**

Bux.«O'zpolcharm» MChJ
rahbari **U.X.Usmonov**

KIRISH

O'zbekistonda charm-poyabzal sanoati moda industriyasini rivojlanishi, kichik va o'rta biznesning davlat tomonidan qo'llab quvvatlanishi, yuqori sifatli eksklyuziv va dizayn mahsulotlariga talabni ortishi, dizaynerlar faoliyatiga cheksiz imkoniyatlar beruvchi charm maxsulotlari va aksessuarlarning yangi avlodining paydo bo'lishi – bularning barchasi yetuk mutaxassislar tayyorlashni taqozo etmoqda.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, an'anaviy liboslar, ularning tarixi va bezaklariga alohida e'tibor berilmoqda. Mamlakatimizda ibratli an'ana va qadriyatlarimizni asrab avaylash, madaniyatimiz va san'atimizni tobora rivojlantirish yo'lidagi ezgu sa'y-harakatlar yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ularning badiiy did va tafakkurini to'g'ri shakllantirishga xizmat qiladi.

Respublikamizda badiiy ta'lim islohotlarini yanada chuqurlashtirish, sohalar bo'yicha malakali kadrlarni tayyorlash borasida, ularning kasbiy xususiyatlarini rivojlantiruvchi, shuningdek, iqtidorli, ijodkor mutaxassis ko'nikmalarini o'zida namoyon etuvchi va sohaga qiziqish uyg'ota oluvchi, o'z yo'nalishi va uslubini topishda, ayniqsa badiiy loyihani yechimi, poyabzal va aksessuarlar kompozitsiyasini mazmun va mohiyati jihatidan mukammalligi uchun muhim bo'lib, ijodiy tassavurni, obrazli-konstruktiv taffakur va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini aniqlashda, hamda malakali dizaynerlar tayyorlash uchun "Chizmatasvir" va "Kompozitsiya" fan sifatida zaruriyati juda katta.

60210400 – "Dizayn (poyabzal va aksessuarlar dizayni)" ta'lim yo'nalishi bo'yicha ijodiy imtihon dasturi o'rta maxsus va kasb-hunar kollejlardagi dizayn fani dasturi asosida tuzilgan bo'lib, abituriyentlarning amaliy ko'nikma va malakalarini aniqlash maqsadida o'tkaziladi. 60210400 – "Dizayn (poyabzal va aksessuarlar dizayni)" ta'lim yo'nalishiga hujjat topshirgan abituriyentlar ijodiy imtihonda **"Kompozitsiya"** fanidan amaliy ish bajaradilar. Bajarilgan vazifalar tasdiqlangan mezon asosida baholanadi.

Jami ball	Jumladan:
	"Kompozitsiya" fanidan
156	156

FANNING MAQSAD VA VAZIFALARI

Poyafzalni yaratish – bu kiyimning xilma xil shakl va konstruktsiyalarini doimo izlash jarayonidir, poyafzal eskizlarini ishlash va loyihani charmda bajarishgacha bo'lgan bir necha bosqichlarini o'z ichiga oladi.

Kompozitsiya – barcha san'at turlarini asosiy tushunchasi bo'lgani uchun talabalar ushbu tushunchaga oid qoidalarni bilishi kerak.

Kompozitsiya kursi talabalarda obrazli o'ylashni, fantaziyani, didning takomillashuvini hamda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi, dizaynerlik faoliyati

mobaynida korxonalarda poyafzalni, badiiy loyihalash, milliy moda va uslub yaratishda kasbiy bilim va ko'nikmalarni hosil qiladi.

Ijodiy imtihonning asosiy maqsadi – institutga kiruvchining kasbiy layoqatini, ijodiy qobiliyatini va badiiy tayyorgarlik darajasini, obrazli-konstruktiv tafakkurini hamda yangi modellar eskizlarini ishlab chiqishi ko'nikmalarini aniqlash. Abituriyentning quyidagi bilimlarini va qobiliyatini aniqlashdan iborat:

- shakllarni emotsional va hissiy qabul qilish, ifodali va mantiqiy fikrlash qobiliyati;
- fazoviy va konstruktiv fikrlash mahorati;
- original obraz, g'oyani topa olish, fantaziya, tasavvur qilish qobiliyati;
- shaxsiy mualliflikdagi eskiz va badiiy grafika;
- emotsional ranglar holatini, syujet va tasavvur, ranglar gammasini idrok qilishi va ifodalashi;
- berilgan mavzuning kompozitsiyaviy va rang yechimlarining o'zaro uyg'unligi.

1. 60210400 – Dizayn (poyabzal va aksessuarlar dizayni) ta'lim yo'nalishiga kiruvchi abituriyentlar uchun fanlardan ijodiy imtihon dasturi

1.1. "Kompozitsiya" fani bo'yicha

Imtihonda abituriyentlar tomonidan turli texnikada berilgan mavzu bo'yicha poyafzallar to'plami kompozitsiyasi bajariladi.

Kompozitsiya A3 formatdagi qog'ozda **180** daqiqa mobaynida bajariladi. Har bir abituriyentning kompozitsiya ishlari bitgandan so'ng maxsus ishlab chiqilgan va tasdiqlangan, baholash mezonini asosida maksimal **156**-balli shkala bo'yicha baholanadi.

1. Kompozitsiya bo'yicha imtihon maxsus jihozlangan auditoriyada o'tkaziladi.
2. Imtihon jarayonlariga abituriyentning harorati tekshirilib so'ngra dezinfeksiya qilingan auditoriyalarga guruh nazoratchisi hamroxlida kiritiladi.
3. Yuz niqobi hamda bir martalik tibbiyot qo'lqoplarida bo'lishligi lozim.
4. Auditoriyaga kirishdan avval abituriyent raqam olib mazkur raqamdagi stolga borib joylashadi.
5. Abituriyent amaliy ish bajarish uchun qabul komissiyasi tomonidan muxrlangan qog'oz (A3) beriladi. Har bir abituriyentga imtihon varaqasi rasmiylashtiriladi.
6. Imtihonda qatnashishga imtihon varaqasi va pasport asosida ruxsat beriladi. Imtihonga begona shaxslarning kirishiga yo'l qo'yilmaydi.
7. Vazifalarni berish, ishni bajarish oldidan imtihon oluvchining bajariladigan ish tartibini tushuntirishi, titul varaqasini to'ldirish kabilar ushbu ishni bajarish uchun ajratilgan umumiy vaqt reglamentiga kiradi.
8. Har bir auditoriyada abituriyentlar bilek tanlash asosida bir mavzu tanlaydilar.

Imtihonda har bir abituriyent quyidagi zarur jihozlarga ega bo'lishi kerak:

- A3 formatdagi qog'oz;
- har xil yumshoqlikda grafit va rangli, uchi o'tkirlangan qalamlarga;
- avtomat tarzda ishlaydigan 0,5 va 0,7 mm qalinlikdagi grifellarga ega qalamlar (dozatorlar);
- yumshoq o'chirg'ichlar;
- qalam ochish uchun ochqich yoki skalpel;
- kompozitsiyani rangda bajarish uchun akvarel, guash bo'yoqlari, moy qalam, geleviy ruchkalar va suv uchun idish.

Bundan tashqari kompozitsiyani bajarayotganda abituriyent o'zining turli texnik qobiliyatlariga bog'liq boshqa instrumentlarga ham ega bo'lishi mumkin, lekin quyidagilarga ruxsat etilmaydi:

- moy bo'yoq asosidagi bo'yoqlar va uzoq vaqtni (15 minutdan ortiq) talab etadigan bo'yoqlar;
- maxsus qotish jarayonini talab qiladigan pastel va chizilgan kompozitsiya yengil o'chib ketadigan badiiy materiallardan foydalanish.

9. Zarur bo'lgan hollarda abituriyentning arizasiga muvofiq buzilgan qog'oz almashtirib berilishi mumkin, bunda dastlabki qog'oz yo'q qilinadi. Yangi berilgan qog'oz ham shtampli bo'lishi lozim. Abituriyent qog'ozni almashtirganda vazifa uchun ajratilgan vaqtga qo'shib bermasligi to'g'risida oldindan ogohlantiriladi.

10. Abituriyentlarga bajargan ishiga imzo, biror bir belgi qo'yish va suratga olish qat'iyan taqiqlanadi.

11. Bajirilgan ish qabul komissiyasiga topshiriladi va ular shifrlangandan so'ng fan komissiyasi tomonidan tasdiqlangan baholash me'zonlariga muvofiq ball tizimida baholanadi. Qo'yilgan ballar so'z bilan ham yoziladi va baholar qog'ozning ish bajarilgan tomonida bo'lishi lozim;

12. Baholar imtihon varaqasi va imtihon qaydnomalariga ko'chiriladi. "Kompozitsiya" fani bo'yicha imtihon bahosi natijalari 1-3 kun muddatda institut rasmiy "web-saytida" e'lon qilinadi.

13. Baholangan ishlar apellyatsiya o'tkazish uchun qabul komissiyasida qoladi, (abituriyentlarga qaytarib berilmaydi).

14. Abituriyentlar oliy ta'lim muassasasi tomonidan tashkil etilgan sanitariya gigiyena qoidalarini so'zsiz bajarishlari shart. Mazkur qoidalariga abituriyentlar tomonidan amal qilmaslik imtihon tartiblarini buzgan hisoblanadi va fan bo'yicha imtihon komissiyasi raisi hamda guruh nazoratchilari tomonidan dalolatnoma tuzilib chetlashtiriladi.

**"Kompozitsiya" fanidan imtihon topshiruvchi abituriyentlar
quyidagi shartlarni bajarish lozim:**

- kompozitsiya mavzusi original jihatdan topilganligi, ishning kompozitsion g'oyaviy mazmundorligi;

- badiiy ifodaning mutaxassislikka mosligi, turli shakllarning kompozitsion jihatdan to'g'ri ishlatilganligi;

- chizilgan eskizlarning bir-biriga uyg'unligi, elementlarning to'g'ri topilganligi;

- berilgan topshiriqning mazmuni, ma'nosi to'liq ochilganligi, bajarilgan ishni ashyoda noziklik bilan ishlanish mahorati, ishning tugatilganligi.

60210400 - «Dizayn (Liboslar dizayni)» ta'lim yo'nalishi kompozitsiya bo'yicha ijodiy imtihoni uchun mavzular ro'yxati

1. Romantik uslubidagi ayollar bashang poyabzali va aksessuarlari.
2. Sport uslubidagi ayollar poyabzali va aksessuarlari.
3. Sport uslubidagi erkaklar poyabzali va aksessuarlari.
4. Klassik uslubidagi ishbilarmon ayollar poyabzali va aksessuarlari.
5. Erkaklar klassik uslubidagi poyabzali va aksessuarlari.
6. Erkaklar dam olish poyabzali va aksessuarlari.
7. Ayollar dam olish poyabzali va aksessuarlari.
8. Erkaklar poyabzali va aksessuarlari.
9. Ayollar poyabzali va aksessuarlari.
10. Bolalar poyabzali va aksessuarlari.

60210400 – “Dizayn (poyabzal va aksessuarlar dizayni)” ta'lim yo'nalishining ijodiy imtihonda “Kompozitsiya” fani bo'yicha abituriyent tomonidan bajarilgan amaliy ish quyidagi mezon asosida baholanadi:

№	Mezonlar	Maksimal ball	Abituriyent to'plagan ball
1.	Poyabzallar va aksessuarlar kompozitsiyasini qog'ozga kompozitsion to'g'ri joylashtirish.	20,0	
a)	tasvir qog'ozda kompozitsion to'g'ri joylashtirilgan	20,0	
b)	qisman kompozitsion xatoga yo'l qo'yilgan	10,0	
c)	to'g'ri komponovkaning yo'qligiga	0	
2.	Kompozitsiyaning mavzuga mos tuzilganligi, g'oyaviy yechimi va kreativligi.	30	
a)	kompozitsiyaning mavzuga mos tuzilganligi, g'oyaviy yechimi ifodalanganligi va kreativ yondashuv mavjudligi	30,0	
b)	kompozitsiya mavzuga mos kelganda, zamonaviy moda yo'nalishi va dizayn talablariga qisman mos kelganda va kreativ yondashuv mavjudligi	15,0	
c)	kompozitsiya mavzuga mos kelmaganda, kreativ yondashuv mavjudmasligi	0	
3.	Tasvirlanayotgan poyabzal, aksessuarlar va	28,0	

	kompozitsiya detallarini to'g'ri proporsiyalarda ifodalanganligi		
a)	tasvirlanayotgan poyafzal va kompozitsiya detallarini proporsiyalari to'g'ri topilgan	28,0	
b)	perspektiva va kompozitsiya qoidalariga qisman rioya qilingan, proporsiyalarni aniqlashga harakat qilingan, kamchiliklar mavjud	14,0	
c)	perspektiva va kompozitsiya qoidalariga rioya qilinmagan, proporsiyalari noto'g'ri topilgan	0	
4	Poyabzallar va aksessuarlar hamda materiallar fakturasini ishlashda rang munosabatlarini to'g'ri topilganligi	28,0	
a)	kostyum va materiallar fakturasini ishlashda rang munosabatlarini to'g'ri topilganligi, soya – yorug'lik qonuniyatlariga amal qilingan, materiallar fakturasi ko'rsatilgan	28,0	
b)	rang munosabatlari qisman to'g'ri topilgan, materiallar fakturasini ko'rsatishga harakat qilingan, ammo ular tasvirida kamchiliklar mavjud	14,0	
c)	rang munosabatlari qisman to'g'ri topilgan, ammo ular tasvirida kamchiliklar mavjud	12	
d)	rang bilan ishlashda soya – yorug'lik qonuniyatlariga umuman amal qilinmagan yoki ular noto'g'ri ko'rsatilgan, materiallar fakturasi ifodalanmagan	0	
5	Poyabzallar va aksessuarlar to'plamining konstruktiv-dekorativ yechimi aniq ifodalanganligi	25,0	
a)	poyabzallar va aksessuarlarda konstruktiv-dekorativ yechimi (chiziqlari, bezaklari, aksessuarlari) to'liq aks ettirilgan	25,0	
b)	poyabzallar va aksessuarlarda konstruktiv-dekorativ yechimi (chiziqlari, bezaklari, aksessuarlari) qisman ko'rsatilgan	13,0	
c)	poyabzal va aksessuarlarda konstruktiv-dekorativ yechimi (chiziqlari, bezaklari, aksessuarlari) umuman ko'rsatilmagan	0	
6	Poyabzal va aksessuarlar kompozitsiyaning to'liq tugallanganligi	25,0	
a)	poyabzal va aksessuarlar kompozitsiyasi to'liq umumlashtirilgan va yakunlangan	25,0	
b)	poyabzallar va aksessuarlar kompozitsiyasi qisman umumlashtirilgan va yakunlangan	13,0	

c)	Poyabzal va aksessuarlar elementlari ustida ishlanmagan, yaxlitlik holatiga keltirilmagan, poyabzal va aksessuarlar kompozitsiyasi tugallanmagan	0	
	Jami	156	

Izoh: Abituriyentlarning natijalarini baholash, ko'rsatgan natijalariga muvofiq 100 (yuz) dan 1 (bir) ulushda baholanadi.

Ushbu talablarning barchasini bajargan abituriyentlar eng yuqori **156** ballga ega bo'ladi.

2. Apellyatsiya tartibi

Abituriyentlar tomonidan ijodiy imtihon natijalari bo'yicha institut qabul komissiyasining apellyatsiyalar bilan ishlash hay'atiga natijalar e'lon qilingan kundan boshlab 24 soat davomida murojaat qilishlari mumkin. Apellyatsiya tartibiga ko'ra arizachining faqat o'z ishini baholanishi doirasidagi e'tirozi qabul qilinadi va ko'rib chiqiladi.